

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
ARKEOLOGISK SEKSJON
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

KOKEGROP og SVILAG
YTRE VATNE, 93/10
HÆGEBOSTAD KOMMUNE,
VEST-AGDER FYLKE

FELTLEDER: Kathryn E. Sæther
PROSJEKTLEDER: Grethe Bukkemoen

Oslo 2015

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO

Gårds-/ bruksnavn Ytre Vatne	G.nr./ b.nr. 93/10
Kommune Hægebostad	Fylke Vest-Agder
Saksnavn Planering for dyrkning, Ytre Vatne	Kulturminnetype Kokegrop og svilag
Saksnummer (KHM) 2013/14332	Prosjektkode 220221
Grunneier, adresse Gardøl, 4596 Eiken	Tiltakshaver Øyvind Verdal
Tidsrom for utgravning 30.06-04.07.2014	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum UTM 32, N.6508559, Ø.45565
ØK-kart	ØK-koordinater
A-nr. 2014/316	C.nr. C59519
ID nr. (Askeladden) 170803	Negativnr. (KHM) Cf34782
Rapport ved: Kathryn Etta Sæther	Dato: 21.01.2015
Saksbehandler: Grethe Bukkemoen	Prosjektleder: Grethe Bukkemoen

SAMMENDRAG

I forbindelse med utplanering av en morenehøyde på Ytre Vatne, 93/10, i Hægebostad kommune utførte KHM en utgravning av en kokegrop og et svilag i perioden 30.6-04.07.2014. Planområdet bestod av dyrket mark som lå på et nes ut mot elva Lygna.

Under utgravningen ble det flateavdekket 863 m², og det ble påtruffet bunnen av en kokegrop og et kullholdig lag tolket som et avsviingslag. Kokegropen er radiologisk datert til romersk jernalder. Fra registreringen utført av Vest-Agder fylkeskommune er svilaget datert til vikingtid/middelalder. Ved registreringen ble det også gjort funn av tre keramikkskår, trolig fra eldre jernalder.

INNHold:

1	BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	4
2	DELTAGERE, TIDSRUM	4
3	LANDSKAPET, FUNN OG FORNMINNER.....	6
4	PRAKTISK GJENNOMFØRING AV UTGRAVNINGSPROSJEKTET	8
4.1	Problemstillinger – prioriteringer	8
4.2	Utgravningsmetode	9
4.3	Utgravningens forløp	10
4.4	Kildekritiske problemer	10
5	UTGRAVNINGSRESULTATER	11
6	VURDERING AV UTGRAVNINGSRESULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON	14
7	SAMMENDRAG	15
8	LITTERATUR	16
9	VEDLEGG	17
9.1	Tilveksttekst (registrering), C59794	17
9.2	Tilveksttekst, C59519	17
9.3	Fotoliste Cf34782.....	18
9.4	Analyseresultater	19
9.5	Arkivert originaldokumentasjon	19

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

YTRE VATNE, 93/10., HÆGEBOSTAD KOMMUNE, VEST-AGDER FYLKE

1 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Utgravningen er gjennomført i forbindelse med utplanering av en haug på Ytre Vatne 93/10 i Hægebostad kommune. Tiltaket har som formål å gjøre det lettere for grunneier å drive rasjonelt jordbruk. Tiltakshaver er Øyvind Verdal og undersøkelsen finansieres av Riksantikvaren.

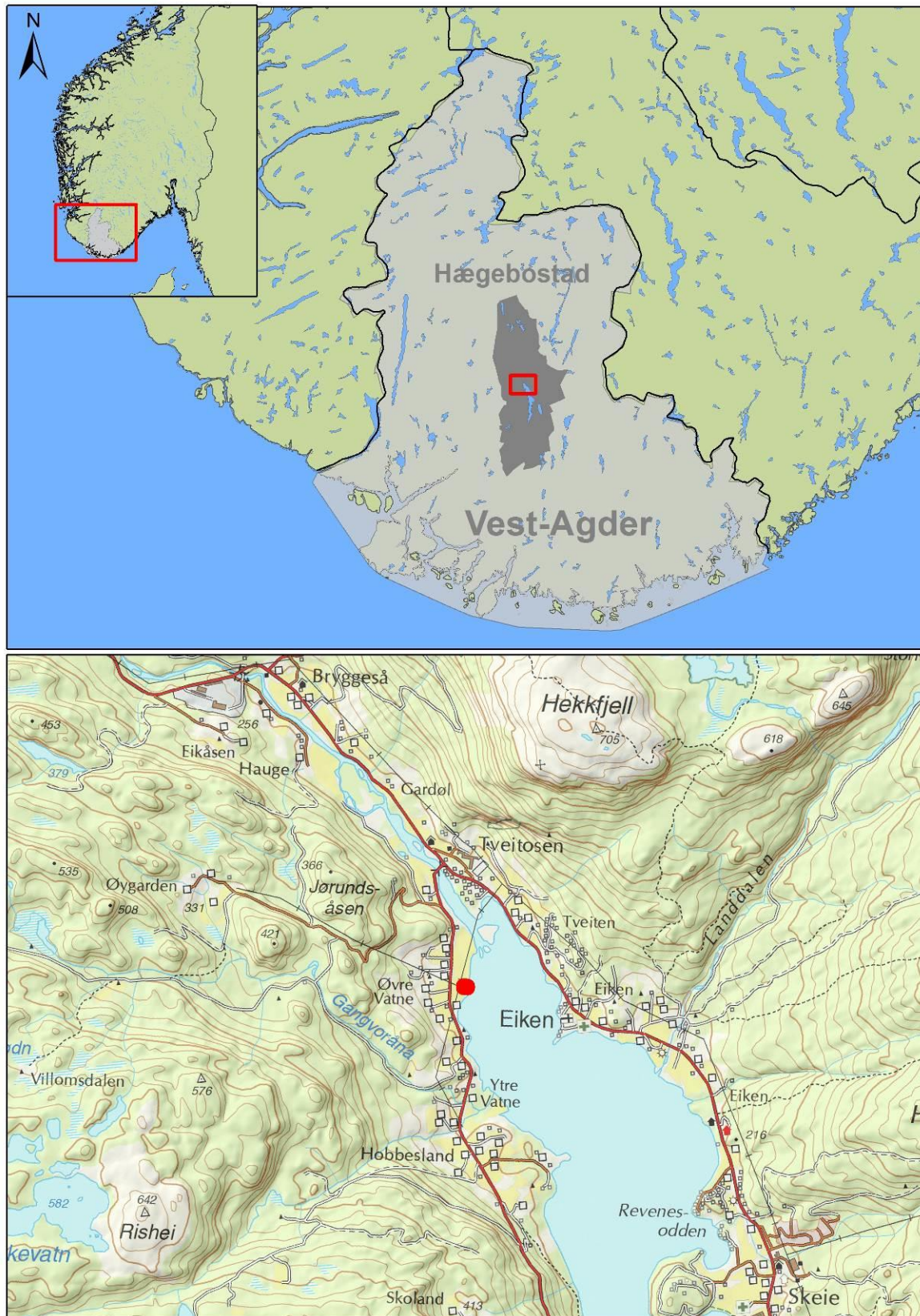
Vest-Agder fylkeskommune gjennomførte en arkeologisk forundersøkelse av haugen juli 2013 for å avklare om den var en overpløyd gravhaug. Det ble da registrert fem stolpehull og et dyrkningslag (ID170803), men ingen spor etter gravhaug. Et stolpehull og dyrkningslaget ble radiologisk datert til henholdsvis senneolitikum og vikingtid/middelalder (Olsen 2013, Bukkemoen 2014).

På vegne av tiltakshaver søkte Vest-Agder fylkeskommune 18.11.2013 om tillatelse til inngrep i de automatisk fredete kulturminnene, jf. Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml) § 8, fjerde ledd. KHM uttalte seg i brev av 27.01.2014, og det ble utarbeidet budsjett og prosjektplan for arkeologisk undersøkelse i planområdene. Riksantikvaren ga tillatelse til inngrep med vilkår om arkeologiske undersøkelser for de berørte kulturminnene, samt tilsagn om kostnadsdekning for arkeologisk utgravning i brev av 05.02.2014. KHM gjennomførte de arkeologiske utgravningene i perioden 30.06-04.07.2014.

2 DELTAGERE, TIDSROM

Navn	Stilling	Periode	Dagsverk
Grethe Bjørkan Bukkemoen	Prosjektleder		
Kathryn Etta Sæther	Feltleder	30.06-04.07.2014	5
Line Hovd	Assistent	30.06-04.07.2014	5
Øyvind Barbøl	Maskinfører	30.06-03.07.2014	2
Sum			12

Figur 1: Oversiktskart (Kartgrunnlag: Statens kartverk. Tillatelsesnummer NE12000-150408SAS. Produsert 07/01.2015, M. Samdal).

3 LANDSKAPET, FUNN OG FORNMINNER

Tiltaksområdet lå på et nes ut mot elva Lygna, på gården Ytre Vatne. Tettstedet Eiken som er plassert i midtre del av Hægebostad kommune, ligger på den andre siden av elva. Den omfattet et rektangulært jorde som var avgrenset av Lygna i øst og Fv 751 i vest. Undersøkelsesområdet bestod hovedsakelig av en høyde som til forveksling kunne likne en gravhaug. Høyden har tidligere strukket seg innover naboeiendommen i sør, men er i dag planert vekk. Like vest for høyden dannet terrenget et søkk som periodevis er utsatt for oversvømmelse i likhet med områdene nærmest elva i øst (pers. melding grunneier av naboeiendommen).

Figur 2; Oversiktsbilde av undersøkelsesområdet før avdekking. Sett mot øst (foto cf34782_01).

Figur 3; Foto viser hvordan høyden var planert vekk i sør. Sett mot vest (foto cf34782_15).

Figur 4: Oversiktskart (Kartgrunnlag: Statens kartverk. Tillatelsesnummer NE12000-150408SAS. Produsert 07/01.2015, M. Samdal).

På gården ble det i 1935 undersøkt en stor gravhaug kalt Tjølhaugen, (ID108786), som var 26 meter i diameter. Haugen inneholdt et gravfunn fra folkevandringstid bestående av blant annet to spannformede kar, spillebrikker, kam, sølvring og en bronsespenne (C26307). Et veganlegg (ID15749) er også registrert på gården. Det er tidligere blitt registrert flere gravhauger langsmed Lygna som har vært en sentral ferdselsåre i forhistorisk tid. Det mest kjente funnet er fra Snartemo. Tvers over elva fra Ytre Vatne ligger Eiken kirke med flere gravhauger fra jernalder og steinkors fra middelalder. Det er i tillegg registrert to lokaliteter med kokegroper (ID129497 og ID129495) på Eiken, og i 2011 gjennomførte Kulturhistorisk museum en mindre undersøkelse av en mulig fotgrøft og et ildsted på Nedre Snartemo som ligger ca. 18 km sør for Ytre Vatne (Kile 2012).

4 PRAKTISK GJENNOMFØRING AV UTGRAVNINGSPROSJEKTET

4.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

KHMs prosjektplan datert 27. januar 2014 danner den vitenskapelige bakgrunnen for undersøkelsene ved Ytre Vatne. Prosjektplanen er utarbeidet med utgangspunkt i registreringsfunn gjort i 2013 av Vest-Agder fylkeskommune (Olsen 203, Bukkemoen 2014).

Planområdet omfattet en høyde og både plassering og form indikerte at den kunne være en gravhaug. Denne tolkningen var i tillegg forsterket av en tidligere kjent gravhaug på gården som ble undersøkt i 1935. Fylkeskommunens registrering var derfor hovedsakelig rettet mot å fastslå haugens vernestatus. Under registrering ble området gjennomgått med metallsøker og en sjakt på 28 x 2,5 meter ble gravd med maskin fra ca. midten av haugen og ned mot elvekanten i øst. Sjakten fastslo at haugen var en naturlig høyde, men den avdekket også mørke avtrykk i undergrunnen tolket som fem stolpehull (ID1-5), og et kullholdig dyrkningslag/svilag (ID6). I tillegg ble det funnet tre keramikkskår, trolig fra eldre jernalder. Det foreligger to radiologiske dateringer fra registreringen. Et stolpehull er datert til senneolittisk tid (2340-2190 f.Kr) og dyrkningslaget er datert til vikingtid/middelalder (1050-1220 e. Kr). Dateringen av stolpehullet virket lite sannsynlig og kan ha sammenheng med kildekritiske problemer ved datering av kull fra stolpehull. Tilstedeværelsen av keramikk og stolpehull tilsa imidlertid at området kunne omfatte forhistorisk bosetning. Problemstillingene for utgravningen var derfor som følger;

- Funksjonsbestemme de enkelte anleggene.
- Datering av de enkelte anleggene, datering av bruksfasen(e) og deres eventuelle samtidighet med andre nærliggende kulturminner som ID108786.
- Identifisering og definering av hustomter/gårdstun.
- Identifisering av huskonstruksjoner og evt. Indre organisering/funksjonsinndeling av bygningene.
- Identifisere og lokalisere hvilke aktiviteter som har foregått på stedet og i relasjon til et evt. gårdstun. Finnes det spor etter spesialiserte aktivitetsområder?
- Representerer funnområdene en kontinuerlig brukt over lang tid, eller utgjør de ulike områdene en (kortvarig) samtidig eller flere separate bosetninger?
- Kan lokalitetens beliggenhet si noe om landskapsutnyttelse i forhistorisk tid?

4.2 UTGRAVNINGSMETODE

Lokaliteten ble maskinelt flateavdekket, det vil si at pløyselaget ble fjernet ned til undergrunnen. Til dette arbeidet ble det anvendt en 8 tonns gravemaskin med pusseskuff. Avdekkingen innbefattet åpning av områdene hvor fylkeskommunen hadde påtruffet automatisk fredete kulturminner og arealet rundt dem innenfor grensene til tiltaksområdet.

Figur 5; Arbeidsbilde av Øyvind som flateavdekker feltet med gravemaskin (foto cf34782_10).

Fremkomne fyllskifter ble nummerert fra 101 og kort beskrevet. Alle fyllskifter ble undersøkt og antatte forhistoriske strukturer ble tegnet og fotografert i plan og profil. Hver struktur ble beskrevet på et eget skjema. Det ble tatt kullprøve for radiologisk datering, samt makrofossilprøver og pollenprøver. Det ble brukt digitalt speilløst systemkamera og bildene ble lagt inn i KHMs fotobase under Cf34782. Prøver er katalogisert under C59519.

Det ble brukt en Trimble R6 GPS med CPOS-nøyaktighet ved innmåling på den enkelte lokalitet. Dokumentasjonssystemet Intrasis (Explorer 2.1/Analysis 1.2) ble brukt til behandling og analyse av innmålte enheter i felt. Til videre databearbeiding, analyse og publisering av GIS-data ble ESRIs ArcMap 10 benyttet.

Dataflyten fra GPS til Intrasis-programvaren skjer ved at målepunktene lagres som Trimble RAW-filer på måleboka, en Trimble TSC3. Her blir de konvertert til Intrasis RAW-format før eksport inn i respektive Intrasis prosjekt-base på bærbar PC. Eksport skjer via kabel fra målebok til PC. Videre bearbeiding og analyse av data gjennomføres i Intrasis og ESRIs ArcMap 10.

Alle kartdata er satt i koordinatsystem UTM/WGS84 sone 32N, og lagret i ESRI geodatabase-format ved avlevering til Dokumentasjonsseksjonen ved Kulturhistorisk museum. I tillegg blir de respektive Intrasis-prosjektet avlevert til samme enhet for lagring og eventuell distribusjon.

4.3 UTGRAVNINGENS FORLØP

Mandag 30.06 ble brukt til å pakke utstyr, kjøre til Eiken samt finne og fotografere tiltaksområdet. Tirsdag ble gravemaskin levert og avdekking av feltet ble påbegynt. Fylkeskommunens registreringssjakt var fortsatt godt synlig i terrenget og denne ble avdekket først for å fastslå hvor de registrerte fyllskiftene lå. Disse ble påtruffet helt inntil planområdets eiendomsgrense mot sør. Resten av dagen og onsdag ble hele høyden avdekket i de andre retningene.

Foruten en liten kokegrop og et mulig avsviingslag henholdsvis nord og øst på feltet, ble det ikke avdekket flere strukturer. Avdekkingen hadde dermed fastslått at det var lite spor etter forhistorisk aktivitet på feltet. I samråd med prosjektleder ble det derfor bestemt å ikke avdekke de resterende delene av tiltaksområdet i vest, som i tillegg var sådd. Torsdag ble de registrerte strukturene og mulige fyllskifter undersøkt. Fredag 04.07 ble utgravningen avsluttet og deltakerne returnerte til Oslo.

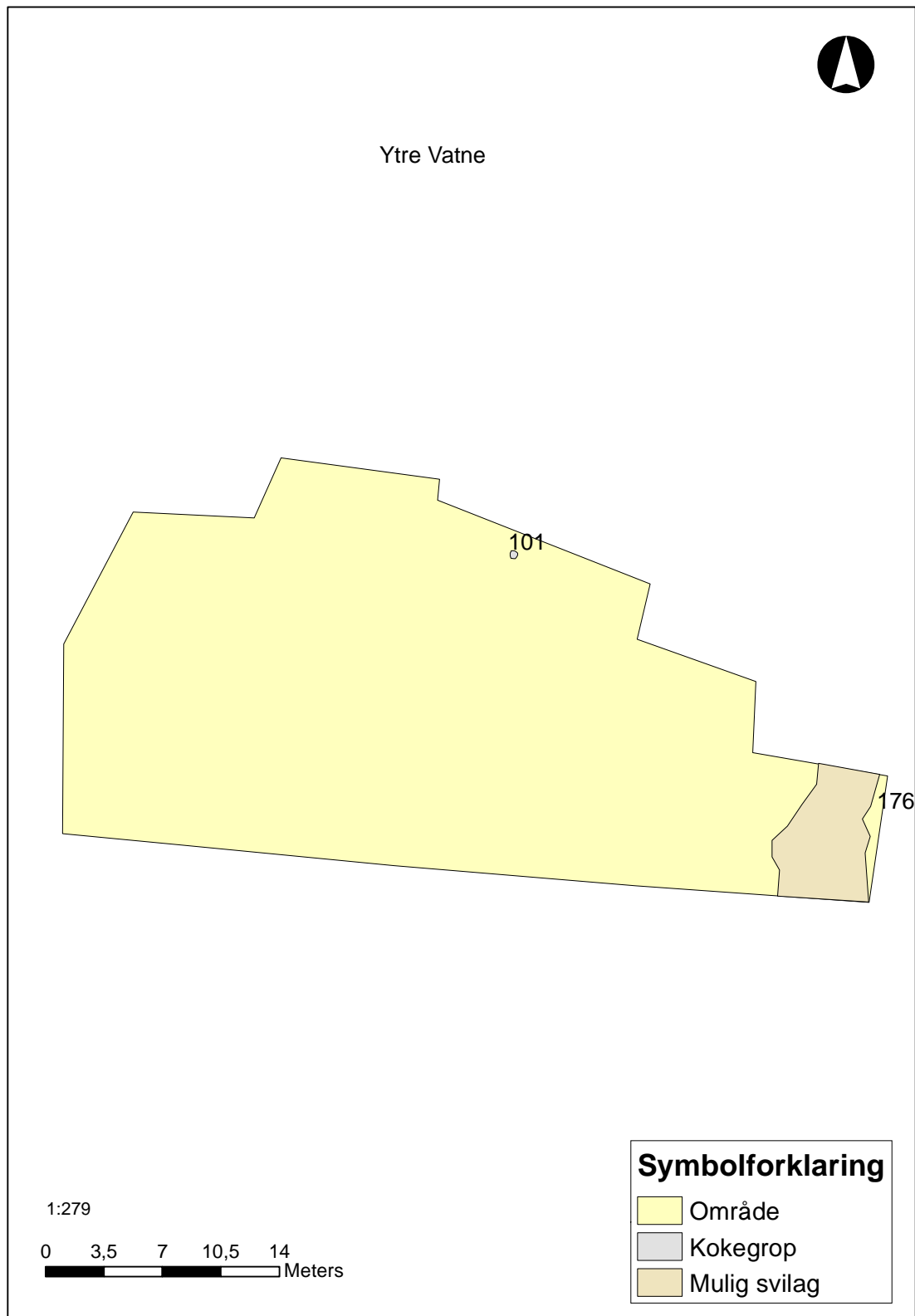
4.4 KILDEKRITISKE PROBLEMER

Det var stedvis svært tynt (ca.15 cm) matjordslag over høyden. Dette har økt faren for ødeleggelse ved pløying. I tillegg var det tydelig at enkelte lavereliggende deler av planområdet ble utsatt for oversvømmelse ved ulike perioder av året. Eventuelle forhistoriske strukturer i disse områdene ville være svært utsatt for utvasking og tilførsel av organisk materiale slik som kull. I tillegg hadde vannet forårsaket dannelsen av mørke, organiske flekker eller lag i undergrunnen. Disse flekkene var delvis misvisende da de til forveksling kunne likne spor etter forhistorisk aktivitet. Det samme var også tilfelle for de mørke flekkdannelsene i aur som ble påtruffet på toppen av høyden. Det var dette som ved registrering ble tolket som strukturer. I KHMs uttalelse ble det påpekt at stolpehull i aur var lite sannsynlig.

Figur 6; Oversiktsbilde av undersøkelsesområdet etter avdekking. Sett mot øst (foto cf34782_12).

5 UTGRAVNINGSRESULTATER

Figur 7; Plankart over flateavdekket område.

Under utgravningen på Ytre Vatne ble det avdekket 863 m² og nummerert 7 mulige strukturer. Undergrunnen på toppen av høyden bestod av gul/rødbrun aur og hellingene omfattet hovedsakelig varierende grad av grov sand. Tykkelsen på matjorda varierte mellom 15 cm på toppen av høyden og 40 cm mot bunnen i øst. Fylkeskommunens registrerte funn ble alle gjenfunnet i tillegg til bunnen av en kokegrop (A101). En kullprøve fra kokegropen er vedartsbestemt av Helge I. Høeg (2014), og radiologisk datert ved The Ångström Laboratory, Uppsala (2014).

Bunn kokegrop A101

Kokegropen ble avdekket i nordlig del av felt, inntil en bratt knekk i terrenget som førte ned til våt grunn i nordøst. Strukturen var sirkulær, 44 x 42 cm, og var klart avgrenset mot undergrunnen både i plan og profil.

Figur 8; Kokegrop A101 i plan (foto cf34782_17).

Snitting viste at strukturen var kun 10 cm dyp, og bestod av mørk gråbrun sand, iblandet mye kull, litt grus og to nevestore varmepåvirket stein. Størrelsen og innholdet i strukturen indikerer at den representerer bunnen av en kokegrop.

Det ble tatt en kullprøve fra strukturen under snitting. Prøven er vedartsbestemt til eik og rogn. Sistnevnte er radiologisk datert til 135-235 e.Kr. som tilsvarer romersk jernalder.

Avsviingslag A176

Like øst for høyden, ca. 6-8 meter fra elvebredden, ble det avdekket ca. 5 x 8 meter av et trekullholdig lag tolket som svilag relatert til dyrkningslag. Laget ble påtruffet ca. 40 cm under matjorda og bestod av mørk gråbrun sand, iblandet organisk materiale og kull. Det avtegnet seg klart mot undergrunnen i plan, men i profil var laget svært ujevnt og stedvis svært tynt.

Figur 9; Bilde av mulig avsviingslag i plan som også viser «bølgete» kullinse i undergrunn i nedre høyre hjørne. Sett mot sørvest (foto cf34782_24).

To snitt ble satt i laget. Et ble gravd med maskin inntil nordlig feltkant, og et ble gravd for hånd inntil sørlig feltkant. Spesielt snittet gravd med maskin avdekket flere ujevne kullinser svært langt ned i undergrunn. Kullinsene dannet et «bølgete»/skjoldete mønster som gjerne kjennetegner vannavsatte masser. Det er dermed rimelig å anta at A176 som lå over kullinsene, også må være preget av vann på grunn av oversvømmelse. Det ble imidlertid også påtruffet en del kull i laget som tilstedeværelse er mer forenelig med tolkningen avsviingslag. Svilag er som oftest forbundet med rydding av områder til åkre for nydyrking eller beiteområder. Vegetasjonen blir brent vekk, og i tilfelle nydyrking blir det sådd i asken. Laget er med forbehold tolket som et avsviingslag påvirket av oversvømming.

Figur 10; Avsviingslag under matjord i profil. Sett mot sør (foto cf34782_28).

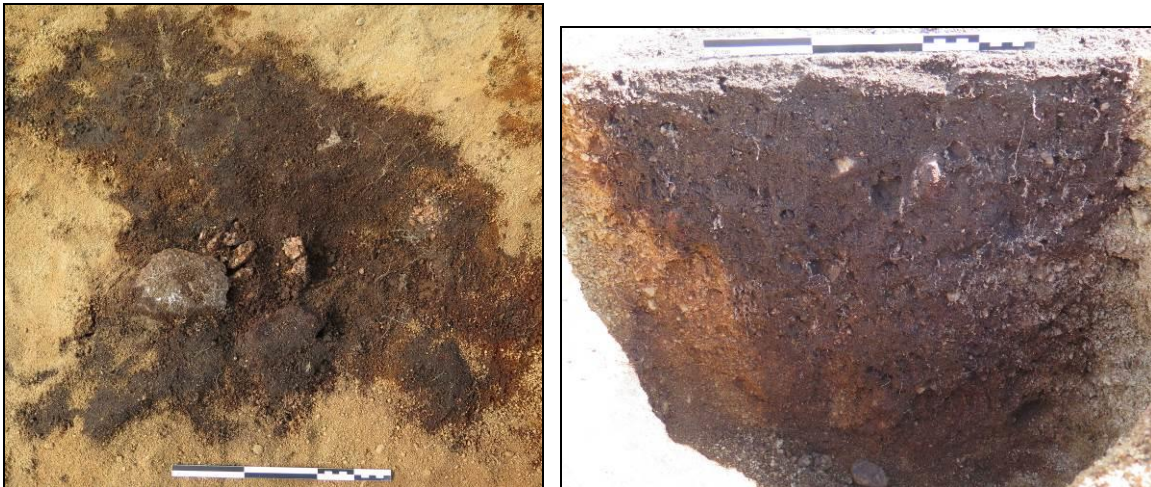
Det ble ikke tatt ut prøver fra laget da det allerede er radiologisk datert til vikingtid/middelalder.

Naturlige fyllskifter

Under fylkeskommunens forundersøkelse ble det registrert fem mulige stolpehull, og ved disse ble det funnet tre keramikkskår trolig av eldre jernalders opprinnelse. Et av de mulige stolpehullene ble snittet og radiologisk datert til senneolitikum.

De resterende fire mulige stolpehullene ble gjenfunnet under utgravningen og alle ble snittet. Nærmere undersøkelse viste imidlertid at de mørke flekkene i bakken var et resultat av naturlig utfelling i (aur)undergrunnen.

Aurhelle er hardt og lite egnet for jordgravde stolper. Selv med gode, moderne spader og øks var det vanskelig å hakke seg gjennom. Dette er fordi auren består av sand, grus og mindre stein som er blitt sammenkittet ofte ved hjelp av jernforbindelser som var tilfelle på Ytre Vatne.

Figur 11; Naturlig utfelling i aur avbildet i plan og profil (foto cf34782_21/34).

6 VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON

Under fylkeskommunens forundersøkelse var det blitt registrert fem stolpehull, og et kullholdig dyrkningslag/svilag, og det ble funnet tre keramikkskår trolig fra eldre jernalder. Sentralt i prosjektplanens problemstilling var å funksjonsbestemme de ulike anleggene og avklare deres kontekst, samt datere aktiviteten.

De registrerte strukturene ble alle gjenfunnet under utgravningen i tillegg til bunnen av en kokegrop. Nærmere undersøkelse av de mulige stolpehullene fastslo at disse var et resultat av naturlig mørk utfelling i aurhelle. De ble derfor avskrevet. Dyrkningslaget/svilaget ble påtruffet like ved elvekanten og snitting viste at denne var blitt utsatt for oversvømmelse. Laget var imidlertid godt synlig mot undergrunnen og svært kullholdig. Det er derfor tolket som svilag. Slike lag er ofte forbundet med intensjonell avsviing av vegetasjon i samband med nydyrking eller beite. Som nevnt bestod deler av undergrunnen i utgravningsområdet av aurhelle. Denne type undergrunn

er hard som sement og vanntett. Dette skaper dårlige avrenningsforhold, noe som er lite forenelig med dyrkning og krever dybdepløying. Sivilaget er radiologisk datert til vikingtid/middelalder som er svært tidlig for en slik pløymetode. Det er derfor stor sannsynlighet for at sivilaget er forbundet med avsviingen til beiteområder der formålet var å rydde større områder med skog eller liknende for å gjøre plass til åpent beite landskap (Solberg 2005:148-153).

Kokegropen som ble avdekket lå ikke mer enn ca. 15 meter fra sivilaget og kunne derfor være fra samme aktivitetsperiode. Kull fra kokegropen er derimot radiologisk datert til romersk jernalder. Kokegropen er ofte forbundet med matlagning og knyttes derfor til nærliggende bosetning eller aktiviteter i gårdsnære områder. I tillegg ble det funnet tre keramikkskår, (C59794/1), under registreringen som kan være samtidige med kokegropen. Disse skårene er alle uten dekor og er høyst sannsynlig fra brukskar/kokekar og er dermed trolig også knyttet til bosetning. Det ble ikke funnet flere spor etter bosetning innenfor utgravningsområdet. Området er i tillegg svært utsatt for oversvømmelse foruten høydedraget som arealmessig er relativt lite. Det er derfor lite trolig at tiltaksområdet har omfattet en boplass. Funnene indikerer derimot at det har vært forhistorisk bosetning i nærområdet. Det er også nærliggende å anta at denne har vært plassert høyere i terrenget slik den er i dag, plassert midt i kulturlandskapet mellom utmark og innmark.

Figur 12; Bebyggelsen i nærområdet til utgravningen (foto cf34782_53).

Sporene som er blitt funnet under utgravningen viser at området har blitt brukt til forskjellige formål til ulike tider i forhistorien. Deres fellesnevner er nærheten til Lygna som har vært en sentral ferdselsåre i forhistorisk tid. Nærheten til vann ses på flere lokaliteter, blant annet i Setesdalen, noe som også gjenspeiles i alle gravhaugene ved breddene til Lygna. Det er derfor kanskje ikke overraskende at spor etter forhistorisk aktivitet er å finne på et lite, tørt høydedrag ved elvebredden.

7 SAMMENDRAG

I forbindelse med utplanering av en haug på Ytre Vatne 93/10 i Hægebostad kommune utførte KHM en arkeologisk undersøkelse i perioden 30.06-04.07.2014. Det ble flateavdekket 863 m², og det ble påtruffet bunnen av en kokegrop datert til romersk

jernalder, og et svilag som er datert til vikingtid/middelalder. I tillegg foreligger det tre keramikkskår fra fylkeskommunens registrering som trolig er fra eldre jernalder. Dateringene og funnene viser at området har blitt brukt til forskjellige formål til ulike tider i forhistorien.

8 LITTERATUR

Bukkemoen, Grethe Bjørkan 2014: *Prosjektplan. Undersøkelse av automatisk fredete kulturminner (ID170803, bosetningsspor). Planering av haug, Ytre Vatne, 93/10, Hægebostad kommune, Vest-Agder*. Kulturhistorisk museums arkiv, Universitetet i Oslo.

Olsen, Morten 2013: *Rapport fra arkeologisk befaring/registrering. Gnr. 93/10, Hægebostad kommune*. Vest-Agder fylkeskommune.

Solberg, Bergljot 2005: *Gårder og gårdsanlegg*. Norsk arkeologisk leksikon. Østmo, E. og L. Hedeager (red.). Pax forlag A/S, Oslo.

9 VEDLEGG

9.1 TILVEKSTTEKST (REGISTRERING), C59794

C59794/1-2

Boplassfunn fra **steinalder** og **jernalder** fra VATNE YTRE (93), HÆGEBOSTAD K., VEST-AGDER.

Funnomstendighet: I forbindelse med utplanering av en haug på Ytre Vatne 93/10 i Hægebostad kommune utførte Vest-Agder fylkeskommune en arkeologisk registrering av planområdet den 03.07.2013 (Olsen 2013). Under registreringen ble det maskinelt gravd en sjakt, 2,5x28 m, og det ble påtruffet fem mulige stolpehull og et sivilag/dyrkningslag. I tillegg ble det funnet tre keramikkskår. To kullprøver er vedartanalysert ved Nationalmuseet i København (2013), og radiologisk datert ved Beta Analytic Inc, Miami, Florida (2013). Prøvene er forbrukt ved analyse.

1) Tre keramikkskår, trolig fra to brukskar. Kar 1: To bukskår av gråbrunt, finmagret gods. Stl: 2,9 cm. Stb: 1,8 cm. Stt: 0,4 cm. Kar 2: Bukskår av rødbrunt, finmagret gods. Stl: 1,9 cm. Stb: 1,4 cm. Stt: 0,4 cm. Samlet vekt: 2,5 g. Alle skårene er løsfunn.

2) To **prøver, kull** som er vedartbestemt og radiologisk datert:

NVP 1, mulig stolpehull str.5: To biter er vedartsbestemt til eik som er datert: 3860±30 BP, 2340-2190 og 2180-2140 calBC (Beta-359508).

NVP2, dyrkningslag/svilag str.6: To biter er vedartbestemt til eik som er datert: 880±30 BP, 1050-1090 og 1150-1220 calAD (Beta-359509).

Orienteringsoppgave: Tiltaksområdet var avgrenset av Lygna i Ø og vei 751 i V. Ca. 210 m ØSØ for kårboligen på Ytre Vatne.

Koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6508559, Ø: 45565.

LokalitetsID: 170803.

Litteratur: Olsen, Morten, 2013: *Rapport fra arkeologisk befaring/registrering. Gnr. 93/10, Hægebostad kommune. Vest-Agder fylkeskommune.* KHMs arkiv.

9.2 TILVEKSTTEKST, C59519

C59519/1

Boplassfunn fra **jernalder** fra VATNE YTRE (93), HÆGEBOSTAD K., VEST-AGDER.

Funnomstendighet: I forbindelse med utplanering av en haug på Ytre Vatne 93/10 i Hægebostad kommune utførte KHM en arkeologisk undersøkelse i perioden 30.06-04.07.2014. Vest-Agder fylkeskommune gjennomførte en registrering av området juli 2013 (Olsen 2013). Under utgravningen ble det flateavdekket 863 m², og det ble påtruffet bunnen av en kokegrop og et sivilag. En kullprøve fra kokegropa er vedartanalysert av Helge I. Høeg (2014), og radiologisk datert ved The Ångström Laboratory, Uppsala (2014). Analyseresultat er vedlagt utgravningsrapport (Sæther 2015).

1) **Prøve, kull** fra PK190, kokegrop A101. Vedartsbestemt til eik og rogn. Rogn er datert: 1820±32 BP, 135-235 calAD (Ua-49861). Prøven er forbrukt ved analyse.

Orienteringsoppgave: Planområdet var avgrenset av Lygna i Ø og vei 751 i V. Ca. 210 m ØSØ for kårboligen på Ytre Vatne.

Koordinater: Prosjeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6508559, Ø: 45565.

LokalitetsID: 170803.

Litteratur: Olsen, Morten, 2013: *Rapport fra arkeologisk befaring/registrering. Gnr. 93/10, Hægebostad kommune. Vest-Agder fylkeskommune.*

Sæther, Kathryn, 2015: *Rapport arkeologisk utgravning. Kokegrop og mulig svilag. Ytre Vatne 93/10, Hægebostad kommune, Vest-Agder fylke.* KHM's arkiv.

9.3 FOTOLISTE Cf34782

Filnavn	Motiv	Sett mot	Fotograf	Dato
Cf34782_01.JPG	Oversiktsbilde av utgravningsområdet før avdekking.	SØ	Sæther, Kathryn E.	30.05.2014
Cf34782_05.JPG	Oversiktsbilde av utgravningsområdet før avdekking.	SØ	Sæther, Kathryn E.	30.05.2014
Cf34782_07.JPG	Oversiktsbilde av utgravningsområdet før avdekking.	VSV	Sæther, Kathryn E.	01.06.2014
Cf34782_09.JPG	Mulig svilag A176 under avdekking.	V	Hovd, Line	01.06.2014
Cf34782_10.JPG	Arbeidsbilde med maskin.	VNV	Sæther, Kathryn E.	01.06.2014
Cf34782_12.JPG	Oversiktsbilde av utgravningsområdet etter avdekking.	SØ	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014
Cf34782_14.JPG	Oversiktsbilde av utgravningsområdet etter avdekking.	V	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014
Cf34782_15.JPG	Avskåret haug.	V	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014
Cf34782_16.JPG	Kokegrop A101 i plan.	SSV	Line Hovd	03.06.2014
Cf34782_17.JPG	Kokegrop A101 i plan.	SSV	Line Hovd	01.06.2014
Cf34782_20.JPG	Kokegrop A101 i profil.	SSV	Line Hovd	03.06.2014
Cf34782_21.JPG	Mulig kokegrop A128 i plan. Strukturen ble avskrevet.	S	Line Hovd	03.06.2014
Cf34782_24.JPG	Oversiktsbilde av mulig svilag A176 med snitt.	SV	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014
Cf34782_25.JPG	Oversiktsbilde av mulig svilag A176.	V	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014
Cf34782_28.JPG	Mulig svilag A176 i profil.	S	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014
Cf34782_29.JPG	Mulig svilag A176 i profil.	N	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014
Cf34782_30.JPG	Mulig svilag A176 i profil.	N	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014
Cf34782_34.JPG	Avskrevet struktur i profil.	NØ	Line Hovd	03.06.2014
Cf34782_43.JPG	Naturlig mørkt lag vest på feltet.	ØNØ	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014
Cf34782_44.JPG	Oversiktsbilde av utgravningsområdet etter utgravning.	NV	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014
Cf34782_48.JPG	Oversiktsbilde av utgravningsområdet fra andre siden av sundet.	VNV	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014
Cf34782_53.JPG	Oversiktsbilde av utgravningsområdet fra andre siden av sundet.	VNV	Sæther, Kathryn E.	03.06.2014

9.4 ANALYSERESULTATER

**UPPSALA
UNIVERSITET**

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet
Göran Possnert

Besöksadress:
Ångströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Uppsala 2014-12-16

Grethe Bjørn Bukkemoen
Kulturhistorisk museum, Forminneseksjonen
PB 6762, St. Olavs plass
NO-0130 OSLO
Norge

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Ytre Vatne 93/10, Hægebostad, Vest-Agder, Norge.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Lösning fraktion faller genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

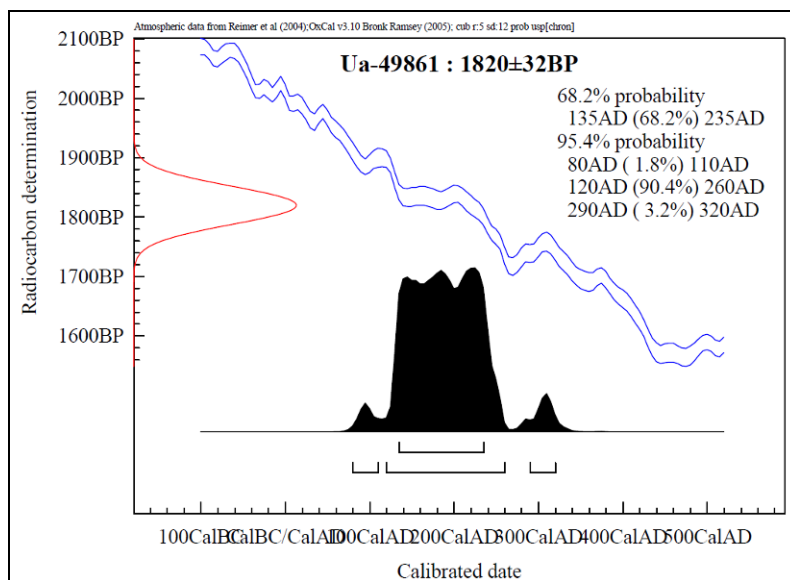
Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ VPDB}$	^{14}C age BP
Ua-49861	A101 PK190	-25,1	1 820 ± 32

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/ Elisabet Pettersson

9.5 ARKIVERT ORIGINALDOKUMENTASJON

1. Felttegninger
2. Rentegning

